

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه اصلاح قانون حمایت قضائی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح»

مقدمه

به طور کلی مؤسسات عمومی از نقطه نظر شمولیت قانون، نظارت بر عملکرد، استقلال عمل اعم از مالی و اداری و نوع خدمات ارائه شده در جامعه، به دو دسته دولتی و غیردولتی تقسیم می‌شوند. ماده (۳) قانون محاسبات عمومی مصوب ۱۳۶۶/۶/۱ در تعریف مؤسسه دولتی اشعار می‌دارد: «مؤسسه دولتی واحد سازمانی مشخصی است که به موجب قانون ایجاد و زیر نظر یکی از قوای سه‌گانه اداره می‌شود و عنوان وزارتخانه ندارد». ماده (۵) همان قانون در تعریف مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی بیان می‌دارد:

«مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی از نظر این قانون واحدهای سازمانی مشخصی هستند که با اجازه قانون به منظور انجام وظایف و خدماتی که جنبه عمومی دارد تشکیل شده یا می‌شوند».

بنابراین مؤسسات عمومی غیردولتی همانند مؤسسات دولتی با اهداف ارائه خدمات عمومی به وجود آمده و مطابق قوانین و مقررات احصا شده‌اند. علاوه بر اموال، سرمایه بیشتر مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی متعلق به دولت جمهوری اسلامی ایران در مفهوم وسیع آن است و مضاف بر این از بودجه دولتی استفاده می‌کنند و کارکنان آنها نیز مستخدم دولت در مفهوم فراگیر آن هستند.

با توجه به مقدمه ارائه شده به منظور آشنایی نسبی با مؤسسات عمومی غیردولتی، ابتدا به هدف قانون‌گذار از تصویب ماده واحده حمایت قضایی از کارکنان دولت و نیروهای مسلح می‌پردازیم تا بیشتر با اهداف و آثار لایحه مزبور، آشنا شویم.

۱. تبیین اهداف قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح، مصوب ۱۳۷۶/۷/۲۹

با توجه به متن قانون و آیین‌نامه اجرایی آن و بررسی مذاکرات انجام شده در زمان تصویب قانون، اهداف قانون مزبور به شرح ذیل است:

۱-۱. حمایت قضایی از کارکنان دولت و کارکنان نیروهای مسلح در مواردی که در اثر انجام وظیفه یا به سبب آن طرف دعوی یا شکایت واقع می‌شوند.

۱-۲. ایجاد زمینه دفاع به موقع و مناسب از کارکنان در برابر اتهام یا ادعاهایی که به طرفیت آنان در محاکم قضایی مطرح می‌شود.

۱-۳. جلوگیری از تحمیل هزینه‌های مربوط به استفاده از وکیل مدافع به کارکنان.

۱-۴. استفاده از کارشناسان حقوقی موجود در سازمان‌ها برای دفاع از کارکنان دولت و نیروهای مسلح.

۱-۵. تقویت قسمت حقوقی و قضایی سازمان‌ها در جهت ارائه خدمات مناسب، به کارکنان و سازمان مربوطه.

۱-۶. ایجاد انگیزه بیشتر برای فعالیت و انجام وظیفه در کارکنان به لحاظ احساس اطمینان از حمایت قضایی در صورت بروز مشکلات ناشی از انجام وظیفه.

۲. تبیین اهداف لایحه

با توجه به قانون مصوب، موارد ذیل به عنوان اهداف لایحه قابل ذکر است:

۲-۱. از آنجا که مؤسسات عمومی غیردولتی نیز همانند مؤسسات دولتی به منظور ارائه خدمات عمومی ایجاد می‌شوند، قانون‌گذار نیز به این منطق رسیده است که در انجام وظیفه از سوی کارکنان مؤسسات عمومی غیردولتی، احتمال مواجه شدن با مسائل و مشکلات قانونی و قضایی وجود دارد.

لذا با تهیه و تقدیم لایحه مزبور، زمینه برخورداری کارکنان مؤسسات عمومی غیردولتی را از مزایای قانون حمایت قضایی را از کارکنان فراهم می‌سازد. در این حال، کارکنان مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی در صورتی که در حین انجام وظایف محوله یا به سبب آن طرف شکایت یا طرف دعاوی حقوقی قرار گیرند، با درخواست آنها، از خدمات کارشناسان حقوقی مؤسسات عمومی، در محاکم دادگستری استفاده خواهند کرد.

۲-۲. مطابق بند «۱۴» اصل سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، «ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه» از وظایف دولت است. در این راستا و پس از تصویب قانون حمایت قضایی از کارکنان دولت و نیروهای مسلح، قانون‌گذار این منطق را پذیرفته است که کارکنان مؤسسات عمومی غیردولتی نیز، استحقاق برخورداری از این مزایا را داشته باشند و باید زمینه ایجاد «امنیت قضایی» برای کارکنان این نهادها نیز فراهم شود.

۲-۳. به‌طور کلی هدف از تهیه و تقدیم لایحه، اطمینان‌بخشی به ارائه خدمات عمومی از طریق مؤسسات عمومی غیردولتی و توجه دولت نسبت به مسائل و مشکلات مؤسسات، هدفمند کردن خدمات و قانونمند ساختن روابط اداری و کاری آنان است.

۳. ضرورت قانون‌گذاری

۳-۱. آثار مثبت

الف) کارکنان مؤسسات عمومی غیردولتی با تصویب این لایحه، مجوز قانونی خواهند داشت تا در مواردی که به‌سبب انجام وظایف طرف شکایت قرار می‌گیرند، می‌توانند از خدمات حقوقی و حمایت قضایی دستگاه متبوع خود برخوردار شوند.

ب) از آنجا که مؤسسات عمومی غیردولتی نیز همانند دستگاه‌های دولتی، مجوز دفاع و حمایت از کارکنان خود را به‌دست می‌آورند و از این طریق به موارد تقصیر یا بی‌گناهی کارمندان پی می‌برند؛ لذا این امر تصمیم‌گیری درخصوص کارکنانی را که به‌عنوان خاطی مطرح هستند، آسان می‌کند و موجب اخذ تصمیم عادلانه نسبت به تخطی کارمند می‌شود.

ج) تصویب لایحه، موجب ایجاد انگیزه برای کارکنان مؤسسات عمومی غیردولتی خواهد شد تا به نحو احسن و مناسب به ارائه خدمات بپردازند.

د) تصویب لایحه، با توجه به تورم و بیکاری موجود در جامعه، موجب اشتغال‌زایی در بخش کارشناسان حقوقی خواهد بود.

ه) تصویب لایحه موجب رفع تبعیض ناروای موجود (موضوع بند «۹» اصل سوم قانون اساسی) می‌گردد.

۳-۲. آثار منفی

با توجه به اهداف قانون مصوب و همچنین اهداف لایحه تقدیمی به نظر می‌رسد که این لایحه هیچ آثار منفی نخواهد داشت.

پیشنهاد

با توجه به اهداف لایحه مزبور و مطالب عنوان شده و بررسی‌های انجام یافته، در صورت تصویب، لایحه هیچ‌گونه مشکلاتی در مرحله اجرا نخواهد داشت؛ بلکه زمینه امنیت شغلی و قضایی کارکنان را فراهم کرده و انگیزه خدمات را در بین کارکنان افزایش می‌دهد و موجب رفع تبعیض و ایجاد فرصت برابر و عادلانه بین کارکنان مؤسسات دولتی و کارکنان مؤسسات و نهادهای غیردولتی می‌گردد. از آنجا که لایحه موافق قانون اساسی و سیاست‌های کلی سند چشم‌انداز (از جمله بند «۹» راجع به ایجاد فرصت برابر) بوده و موجب توسعه قلمرو قانون «موجود»، حمایت قضایی از کارکنان دولت و پرسنل نیروهای مسلح می‌گردد.

منابع و مآخذ

الف) قوانین

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.

۲. سند چشم‌انداز.

۳. سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز.

۴. قانون استخدام کشوری.

۵. قانون محاسبات عمومی.

ب) کتب

۱. موسی‌زاده، رضا، حقوق اداری ۱-۲، کلیات و ایران، نشر میزان، تهران، ۱۳۷۷.

۲. طباطبایی مؤتمنی، منوچهر، حقوق اداری، سمت، تهران، ۱۳۷۸.

۳. ابوالحمد، عبدالحمید، حقوق اداری ایران، توس، تهران، ۱۳۷۰.